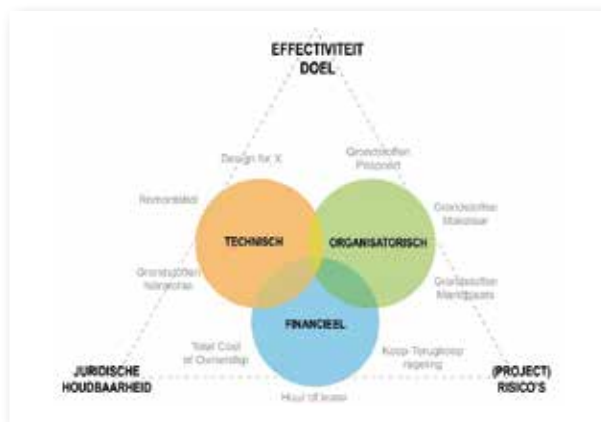

Duurzame gemeente, circulaire samenleving?

De gemeente Haarlemmermeer streeft naar een circulaire samenleving. Dat klinkt mooi en ambitieus, maar wat houdt het eigenlijk in en hoe doen we dat? Graag delen we onze lessen. En hopelijk dagen we je uit om net als wij werk te maken van een circulaire economie.

Op 6 september 2018 heeft de Tweede Kamer de transitieagenda's uit het Grondstoffenakkoord en de circulaire economie behandeld. Met het programma 'Nederland Circulair in 2050' staat de circulaire economie op de nationale agenda. In de gemeente Haarlemmermeer hebben we afgelopen vier jaar al programmatisch gewerkt aan een circulaire samenleving: een samenleving die CO₂-neutraal is, klimaatbestendig, energieleverend en waar natuurlijk grondstoffen in de kringloop worden gehouden. Dit is geen makkelijke opgave, wel een hele leuke.

▲ Figuur 1: Haarlemmermeerse methode om tot een afgewogen pakket aan maatregelen (voorbeelden in het grijs) te komen dat zo effectief mogelijk bijdraagt aan het behalen van je doelstelling. Het pakket wordt gewogen op effectiviteit, juridische kaders en projectrisico's. Naar 'Grenzeloos werken leidt tot grenzeloze ambities', Van Oppen en Eising, 2011

Standaard reflexen

Zodra het woord circulariteit valt, komen veel reflexen langs. Bijvoorbeeld dat 'niemand weet wat de principes van circulariteit zijn', 'dat de energietransitie belangrijker is' of 'dat het veel te complex is'. Circulariteit is ook niet altijd simpel. Maar het kan wel goed helpen om op systeemniveau te kijken naar de impact van een opgave die voorligt.

Gemeente Haarlemmermeer ziet een circulaire economie, en de bijbehorende principes, als strategie om sociaal, ecologisch en economisch duurzame ontwikkeling te bewerkstelligen. Voor ons zijn belangrijke elementen daarin het voorkomen dat grondstoffen verloren gaan, dat klimaatverandering wordt tegengegaan en het vergroten van de kwaliteit van leven. We bekijken dit altijd vanuit de hele levenscyclus. Het gaat hierbij niet alleen om fysieke grondstoffen maar ook menselijk en economisch kapitaal.

Ook de energievoorziening bekijken we over de hele levenscyclus. Dan zien we dat voor fossiele energie waardevolle grondstoffen worden verbrand. Daarnaast veroorzaakt de productie, het recyclen en transport van grondstoffen nog altijd CO₂-uitstoot. Als we circulariteit toepassen op het energievraagstuk dan voorkomen we dus ook deze grondstofuitputting. Het restant van de grondstoffen (CO₂) wordt daarbij uitgestoten in de atmosfeer. Circulaire economie kan dus ook helpen om klimaatproblemen te reduceren.

Methode

De circulaire economie omvat tal van maatregelen: *product-as-a-service*, *urban mining*, grondstoffenpaspoort, herontwerpen, etc. Soms versterken deze maatregelen elkaar, soms zijn ze ook conflicterend. Het is daarom belangrijk om te onderzoeken welke mix van maatregelen het meest effectief bijdraagt aan het behalen van je doelstellingen. Daarvoor maken we gebruik van de Haarlemmermeerse methode (zie figuur 1). We zoeken naar een pakket aan maatregelen op technisch, financieel en organisatorisch vlak waarmee we zo effectief mogelijk ons doel kunnen bereiken. De effectiviteit van de maatregelen, juridische- en projectrisico's zijn essentiële kaders om mee te werken.

Inkopen en aanbesteden

Deze methode passen we onder andere toe als bij inkopen en aanbesteden. In 2017 hebben we voor het eerst ook prestatie-indicatoren opgenomen in ons inkoopbeleid ten behoeve van duurzame energie en circulaire economie. Zo willen we dat bij minimaal 40 procent van ons inkoopvolume (werken en leveringen met een fysieke component) ingezet wordt op de transitie naar de circulaire economie. Deze indicator is breed geformuleerd omdat we ruimte willen laten aan de markt om met de juiste oplossing te komen. Zolang de technische, organisatorische en financiële aspecten maar meegenomen worden.

We merkten dat het opnemen van deze indicatoren heeft bijgedragen aan het borgen van circulariteit. En hoewel 40 procent misschien niet veel lijkt, helpt het om elkaar uit te dagen en te laten nadenken over hoe we hieraan kunnen voldoen zonder ontmoedigd te worden of het met een standaard reflex af te doen. Daarvoor hebben we ook bestaande knelpunten in beleid en processen moeten oplossen.

We hebben bij verschillende opdrachten circulariteit uitgevraagd. Bij groenonderhoud is ingezet op hoogwaardig hergebruik van vrijkomende materialen en transitie naar duurzaam energiebronnen. Circulariteit is bij alle contractvormen toe te passen, van (beeld) bestek tot UAV-GC. Het vraagt alleen om passende eisen en gunningscriteria.

It's not just the economy, stupid!

Ook hebben we een pilot 'Circulaire speeltoestellen'

gehad. In dit traject werd door een onderaannemer besloten om vanwege het weer werkzaamheden naar voren te halen. Gevolg: het toestel werd niet op de juiste manier verwijderd en opgeslagen. Het opknappen en hergebruiken van het toestel was door beschadigingen geen reële optie meer. Een belangrijke les is dat wij als opdrachtgever niet alleen de juiste vraag moeten stellen maar ook extra aandacht moeten hebben voor ketensamenwerking.

Daarbij is het vaak wel goed om de markt de tijd en ruimte te geven zich binnen een contract te ontwikkelen doormiddel van een 'groeimodel'. Door in vier jaar tijd een steeds groter aandeel elektrisch materiaal in te zetten verlagen we de CO₂-uitstoot en behalen we op kosteneffectieve wijze ons doel. Om *window dressing* te voorkomen, is een echte samenwerking op zowel financieel en organisatorisch vlak noodzakelijk.

Lincolnpark

Een mooi voorbeeld is Lincolnpark. Bij de ontwikkeling van deze toonaangevende wijk met 850 woningen wordt volop ingezet op circulaire gebiedsontwikkeling. Onderscheidend is de integrale aanpak van fysieke, sociale en economische duurzaamheid. Samenwerking, langdurige betrokkenheid en eigenaarschap zijn belangrijk. De gebouwen en buitenruimte vormen een grondstoffendepot en de wijk wordt sociaal duurzaam. Daarnaast hebben we als doelstelling dat de wijk meer energie levert dan verbruikt. Een hele opgave waar markt en overheid beide van kunnen leren. ●

Om de hoge circulaire ambities te behalen willen we samen met marktpartijen kennis ontwikkelen en benutten. Daarom is een uitgebreide marktconsultatie georganiseerd met een uitgebreide vragenlijst, verdiepende gesprekken en een succesvolle bijeenkomst. De resultaten worden verwerkt in een verslag en gepubliceerd op Tenderned.

▼ Circulair speeltoestel in Nieuw Venneep: gemaakt van een eerder gebruikt toestel. (foto: gemeente Haarlemmermeer)

